

Μετάνοια: στοιχείο αντιμετώπισης της οικολογικής κρίσης

/ [Πεμπτούσια](#)

Αποπειρώμενοι να αναπτύξουμε τη νέα προοπτική στην οικολογική ηθική, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε, επίσης, πως από τη στιγμή που αιτία της οικολογικής κρίσης είναι η αμαρτία-αστοχία, μοναδικό αντίδοτο είναι η μετάνοια. [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#)

Η γνώμη αυτή ταυτίζεται με την άποψη εκείνη σύμφωνα με την οποία η αμαρτία, με το να είναι το μέτρο για την επίγνωση του χωρισμού από τον Θεό, του χωρισμού από τη ζωή, απαιτείται να συνειδητοποιηθεί ώστε να αναπτυχθεί η αφετηρία και η βασική προϋπόθεση της μετάνοιας, δηλαδή της «αλλαγής του νου» και, κατ' επέκταση, της όλης στάσης του ανθρώπου. Η μετάνοια βιώνεται από τους αγίους ως η ριζική αλλαγή του νου, του ήθους και της συμπεριφοράς τους, ως μετάβαση από την πτώση στην ανόρθωση. Παράλληλα, ο άνθρωπος μεταμορφώνεται¹⁹⁸ εσωτερικά για τη σωστή τοποθέτησή του και την κατά φύση χρήση της φύσεως.

Για την Ορθόδοξη Εκκλησία, η αμαρτία δεν αποτελεί νομικό αλλά υπαρκτικό γεγονός. Δεν είναι απλή παράβαση, η οποία διορθώνεται με μία δομημένη οικολογική συμπεριφορά, αλλά η έμπρακτη άρνηση του ανθρώπου να είναι αυτό

που «κατ' αλήθειαν» είναι: Εικόνα και «δόξα» – δηλαδή φανέρωση – του Θεού.^[4] Ο οικουμενικός Πατριάρχης, τονίζοντας τη σημασία της μετάνοιας, το 1994 στο μήνυμά του, αναφέρει πως: «δια της μετάνοιας οι δύο περιοχές της φύσεως και του ανθρώπου δύναται να καταστούν αντικείμενο φροντίδας και δημιουργικής προσπάθειας. Αλλά η μετάνοια πρέπει να συνοδεύεται από καλώς εστιασμένες πρωτοβουλίας, οι οποίες εκφράζουν το ήθος της Ορθοδόξου Εκκλησίας».^[5]

Γίνεται πλέον φανερό πως η μετάνοια, η οποία ταυτίζεται με την προσπάθεια για αποκατάσταση της προοπτικής σχέσης του ανθρώπου με τον Θεόν και το φυσικό περιβάλλον, γίνονται βασικό στοιχεία για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης από την Ορθόδοξη θεολογία. Η σχέση αυτή όμως δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά σε νομικούς κανόνες, περιοριστικές δεσμεύσεις και σε μία οικολογικά αποδεκτή συμπεριφορά. Το ουσιαστικό πρόβλημα δεν ευρίσκεται στο οικοσύστημα, αλλά στην ανθρώπινη καρδιά, καθώς «πάσχουμε από οικολογική καρδιακή ανεπάρκεια».²⁰¹

Η μετάνοια ως λύση του προβλήματος προτείνεται και από τον Κάλλιστο Ware, ο οποίος μάς εξηγεί μάλιστα το πως μπορούμε να οδηγηθούμε σε αυτή. Τονίζει την αναγκαιότητα: α) της νήψης, β) της σωφροσύνης (αγνότητας) και γ) της εγκράτειας – αυτοσυγκράτησης, δηλαδή τον εκούσιο αυτό-περιορισμό όσον αφορά στην κατανάλωση τροφής και φυσικών πόρων. Αλήθεια όμως τι περιορισμούς είμεθα διατεθειμένοι να δεχθούμε και πώς μπορεί να πειστεί ο σύγχρονος άνθρωπος να τους δεχθεί;

Η μετάνοια, την οποία επικαλούμεθα, αν και αφορά στον κάθε άνθρωπο μας με ιδιαίτερο τρόπο καθώς είναι προσωπική υπόθεση, θα είναι για όλους πιο ριζική, αν κατανοήσουμε τη θέση πως «οι κτιστές πραγματικότητες είναι ιερές». Η ένωση όλων με τον Θεό αποτελεί μία από τις πιο κεφαλαιώδεις προκλήσεις για τον σύγχρονο άνθρωπο και συμβαδίζει με τη νέα προοπτική της Οικολογικής ηθικής.

Ο άνθρωπος του 21^{ου} αιώνα οφείλει να διδαχθεί πως «Εν αυτώ γαρ ζώμεν και κινούμεθα και εσμέν» (Πραξ. ιστ' 28). Η πίστη στη διδαχή ότι τα δημιουργήματα όχι μόνον λαμβάνουν την ύπαρξή τους από τον Θεό, αλλά διατηρούν την ύπαρξή τους παραμένοντας εν Θεώ, μας βοηθά να συνειδητοποιήσουμε ότι ο κόσμος υπάρχει εντός του Θεού, «επειδή εξ' αυτού και δι' αυτού και εις αυτόν τα πάντα» (Ρωμ. ια' 36). Η πράξη της δημιουργίας δεν ισοδυναμεί με παροχή ανεξάρτητης υπόστασης σε κάτι, δηλαδή δεν σημαίνει ότι το δημιούργημα μπορεί να υπάρχει ή να υφίσταται αφ' εαυτού. Η δημιουργία συντελείται εντός του Θεού, όχι έξω από τον Θεόν.

Σημειώσεις

[1] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 180.

[2] Γιανναράς, 1989, σ. 55.

[3] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 180.

[4] Γιανναράς, 1989, σ. 63.

[5] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 180.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.